

“YOZLAŞMANIN EŐİĐİNDE”

Sözcük Sayısı: 4000

Ders Adı: Türkçe A

Kategori: Kategori 1

Araştırma Sorusu: Hasan Ali Toptaş'ın **“Beni Kör Kuyularda”** adlı yapıtında kurgu toplumundaki yozlaşmanın nedenleri ve sonuçları figürlerin kurgudaki yerleri ve işlevleri bağlamında nasıl işlenmiştir?

Mayıs 2021

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ.....	3
2. TOPLUMSAL YOZLAŞMAYI YARATAN NEDENLER.....	4
2.1. Din Sömürüsü.....	4
2.2. Duyarsızlık.....	6
2.3. Yoksulluk.....	8
2.4. Rant ve Menfaat Odaklı Yaşam Algısı.....	10
3. TOPLUMSAL YOZLAŞMANIN SONUÇLARI	
3.1. Bireyin Değersizleşmesi.....	11
3.2. Yalnızlık ve Ötekileşme.....	13
3.3. Çaresizlik ve Mücadele	15
3.4. Değer Yargılarının Yok olması	17
4. SONUÇ.....	18
5. KAYNAKÇA.....	20

Araştırma Sorusu: Hasan Ali Toptaş'ın “Beni K r Kuyularda” adlı yapıtında kurgu toplumundaki yozlaşmanın nedenleri ve sonuçları figürlerin kurgudaki yerleri ve işlevleri baēlamında nasıl işlenmiştir?

1- GİRİŞ

Toplumun en temel yapı taşlarından biri olan birey, toplum düzeni açısından oldukça önemli bir konuma sahiptir. Bu önemin en büyük nedeniyse bireylerin kişisel gelişimlerinin ve davranışlarının toplum yapısının şekillenmesinde doērudan etkili oluşudur. Bu nedenle birey ve toplum sistematik olarak birbirinden ayrılmaz birer bütündür.

Her ne kadar bireyin toplumu řekillendirdiēi görülse de, tam tersi bir yapılanmanın da mümkün olduēunu söylemek yanlış olmayacaktır çünkü bireyin statüsü, davranışları ve çevresiyle olan etkileşiminde toplum da en az bireyin kendisi kadar söz sahibidir. Oyle ki birey, toplumda var olan ve kimi zaman ona dayatılan birtakım hukuksal ve ahlaki normlara uymakla sorumludur ancak doēru bir ortak düzeninin kurulması açısından belirli toplumsal hareketlerin yalnızca kurallara deēil, içsel deēer yargılarına da dayanması gerekmektedir. Aksi takdirde, birtakım insani duygularını kaybeden bireylerin robotlaşmasıyla birlikte deēer yargılarından uzak, yozlaşmış bir toplum yapısı ortaya çıkacaktır.

Toplum genelinin yozlaşmasında eēitim, ekonomi, siyaset ve insani duygulara baēlı birtakım etkenler söz konusu olmakla birlikte bu yozlaşmanın sonucunda hem toplumu hem de bireyleri doērudan, olumsuz bir şekilde etkileyen birtakım sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle toplumun yozlaşmış bir yapıdan uzak kalması, bireye zararlı etkilerinin en aza indirgenmesi adına toplumsal yozlaşmanın nedenleri ve sonuçları ayrıntılı bir biçimde irdelenmelidir. Edeb  metinlere de yansıyan bu toplumsal gerçeklik kurgu toplumlarında da aynı baēlamda, neden sonuç ilişkisi içinde okura birtakım sorgulama alanları yaratmak amacıyla sıklıkla ele alınmaktadır.

Hasan Ali Toptaş'ın "**Beni K r Kuyularda**" adlı yapıtında da sözü geçen toplumsal yozlaşmanın toplum ve birey odağında doğurduğu birtakım olumsuz etkiler neden sonuç bağlamında ele alınmıştır. Yapıt, yozlaşmış bir mahalle halkının, çaresiz bir aile üzerindeki etkileri, bu etkilerin doğurduğu olumsuz sonuçlar, yıkıcı, yok edici birtakım olaylar etrafında kurulmaktadır. Mahalleli, duyarsızlık, yoksulluk, cehalet, rant odaklı yaşam algısı ve dini s m r ler üzerinden yapıtın odak figürleri Güldiyar ve Muzaffer'in yaşamları üzerinde olumsuz etki bırakmakta, adeta "*k r bir kuyu*" içerisinde kaybolan "*baba-kız*" eşitli dayatmalara, acılara maruz kalmakta, yapıt özünde bu döngünün yozluğunu vurgulamaktadır. Roman toplumun değer yargıları ve bakış açısı nedeniyle zor durumda kalan bir ailenin "değersizleşme, yalnızlık,  tekileşme, çaresizlik" gibi türlü hallere karşı verdiği mücadeleyi ele almakta, yoz bir toplumsal yapının birey üzerindeki etkileri hakkında okuru düşünmeye itmektedir. Yapıtta, "*Daracık ve ne yazık ki bir anlamda acınası yaşamların hüküm sürdüğü bir gecekondulu mahallesinde yaşanan çaresizlik, korku ve çırpınış içinde "heba" olan bir hayat öyküsünün büyülü dillenif*" ne (**İngin, 30**) yer verilmektedir.

Bu alışma sözü edilen değerlendirmeler ışığında yapıtta bahsi geçen kurgu toplumunun yozlaşan yapısının nedenlerini, bu yozlaşmanın birey üzerindeki etkilerini gösterecek biçimde iki kısma ayrılmıştır. Çalışmada asıl kaynak yapıt olmakla birlikte ikincil kaynaklara yer verilmiştir.

2- TOPLUMSAL YOZLAşMAYI YARATAN NEDENLER

2.1. Din Sömürüsü

Yapıtta, toplumsal yozlaşmanın en etkili nedenlerinden biri olarak ortaya konulan "*din sömürüsü*" belirgin ve olay  rg s n n  yönlendirecek biçimde işlenmektedir. Bahsedilen din sömürüsünden kasıt, eğitimsiz din adımlarının yaşanılan gerçekliklere getirdiği asılsız

yakıştırmalar, hurafeler, bunları kullanarak etrafındakilerin, özellikle de cahil taşra insanının düşüncelerini bir bakıma istendik yönde şekillendirmesidir:

“Benim gördüğüm odur ki kızımızın içinde şeytanlar cirit atıyor. (...) Az evvel söylediğim gibi, insana kötü amellerini süslü göstermekle, şirin göstermekle, cazip göstermekle iştigal eden şeytan tarifesi, bir fırsatını bulup kızımızın içine adamakıllı yerleşmiş. Akılları sıra şimdi oradan dışarıyı, dünyayı taşıyorlar. Demem o ki şu gördüğünüz taşlar şeytanların fırlattığı taşlardır.” (Toptaş, 35- 36).

Yapıtta, kendini din adamı olarak tanıtan kişi, Güldiyar’ın gözünden akan “taş”ları “şeytanların fırlattığı taşlar” olarak nitelemekte, aslı astarı olmayan hurafelerle insanları etkilemeye çalışmakta, baba Muzaffer Bey’in aklını çelmek için çaba sarf etmektedir. Sözü edilen kişinin “Bir an evvel kızı bu azaptan kurtarmamız icap eder.” (Toptaş, 36) demesinden anlaşılacağı üzere bu sözde din adamının asıl amacı, kafa karışıklığı yaratarak genç kızı kurtarma bahanesiyle aileyi maddi manevi sömürmek, dini kullanarak bu baba kızının savunmasız hallerinden yararlanıp kendince kazanç sağlamaktır. İnsanların zor durumundan faydalanarak menfaat elde etmek isteyen ve bu uğurda birçok insanın hayatında merkezi bir yere sahip olan din olgusunu hoyratça ve kendi çıkarları doğrultusunda kullanmaktan çekinmeyen, hatta dini çarpıtarak kötü niyetlerine alet eden bu sözde din adamı, Muzaffer Bey’i kandırıp amacına ulaşamayınca çevredekilere korku salma yoluna girmiş ve bireysel çıkarları uğruna insanları kandırmaktan yılmamıştır.

Sözde din adamının söylediği yalanlar ve evde yaşananlara ek olarak roman kahramanlarının yaşamını daha da olumsuz hale getiren bir diğer unsur ise ortaya atılan hurafelere inanan kişilerin olması, konuşulanların kulaktan kulağa yayılması ve bu doğrultuda aileye yanıltıcı tavsiyeler verilerek durumun gitgide daha da içinden çıkılması zor bir hale sürüklenmesidir:

“Sonraki günlerde bu adamın sözünü ettiği şeytanlar zaman zaman konuşuldu ziyaretçiler arasında, hatta Güldiyar’ı falanca türbeye, feşmekanca hocaya götürün diyenler de oldu.” (Toptaş, 37).

Toplumsal yozlaşmanın ne seviyede olduğu olay örgüsünün bu kısmında kendini açıkça belli eder. Din adamının söyledikleri sadece o an ve çevreyle sınırlı kalmamış, yaşananlar kulaktan kulağa bir söylenti halinde yayılmaya devam etmiş, bir anlamda zehirli bir sarmaşık gibi söylentinin kulağına çalındığı her cahil kişi tarafından kabul görmüş ve bu da yozlaşmayı kemik gibi belirgin bir hale getirmiştir. Kurgu toplumunda yer alan bu cahil ve akıldan yoksun kimseler inanmamaları ve hatta hep birlikte tepki göstermeleri gereken bir yalana inanmayı, beraberinde dinsel bir yozlaşmaya ön ayak olmayı tercih etmişlerdir. Öyle ki bu dini yozlaşmada *“dinin özünden ayrılması”* olarak da değerlendirilebilir. İnanç aslından uzaklaşarak bir hurafeler silsilesine dönüşmüş, özündeki değer yargılarını yitirmiş, iyilik ve saflıktan uzaklaşmış, kendi gerçeğiyle bağlarını kopararak yozlaşmanın timsali haline gelmiştir. Dindeki bu saptırmalar, yalanlar, aşırıya kaçmalar ve çıkar amaçlı kullanım dinî bir sömürünün yanında toplumsal bir yozlaşmaya dönüşmüştür.

2.2. Duyarsızlık

Yapıt boyunca Güldiyar üzerinden dönen rant oyunu kadar toplumsal yozlaşmayı belirgin kılan unsurlardan biri de duyarsızlıktır. Toptaş bir röportajında, *“Güldiyar bize vurdumduymazlığımız ve acımasızlığımızı gösteren dilsiz bir ayna. Hepimiz o aynanın içindeyiz. Üstelik ona ettiğimiz kötülüğün belirli bir adı yok, sanki bütün kötülükleri etmiş gibiyiz”* der. Güldiyar sanatçının da belirttiği gibi söz konusu duyarsızlığı ve kirli rant oyunlarını gösteren *“dilsiz bir ayna”*dır. Bu rant oyununun sahnelenmesine izin verenler, olup biteni yalnızca izlemekle yetinenler, tüm bu kötülöklere sessiz kalarak tepkiselliğini kaybedip duyarsızlaşan cahil taşra insanı da toplumsal yozlaşmanın ve duyarsızlaşmanın bir

yansımasıdır. Öyle ki bu insanlar, Güldiyar ve babasının ne kadar çaresiz, yoksul ve mutsuz olduğunu görmelerine rağmen sırf bireysel merakları ve korkaklıkları nedeniyle yaşananlara tepkisiz kalmayı tercih etmiş, en kötüsü de bu tepkisizliklerinden dolayı herhangi bir bireysel ya da toplumsal kaygı duymamışlardır. Sözü edilen bu kişiler aslında yaşananların yanlışlığını fark ederler ancak bu yanlışlığı eleştirmek ve doğru olana ulaşmak için bir çözüm arayışına gitmezler. Bu kişiler, uygun düşecek bir deyişle “*bakar kör*”dürler ve yanlış düzeltmek adına adım atamayacak kadar da korkaktırlar:

“... bir an için, sesleri duyan vicdan sahibi insanların artık daha fazla dayanamayıp hep birlikte vaziyete el koyacaklarını düşündü Muzaffer... Gelgelelim, ettiği onca duaya rağmen kapıyı açıp içeri giren olmadı o gün”
(Toptaş, 113).

Burada baba Muzaffer, Güldiyar’ın ağlayınca gözünden dökülen taşları görebilmek için bağırp çağırın, Güldiyar’ı ağlatmak için insanlık dışı bir çaba gösteren menfaat sahiplerinin zulmünü gören insanların bir şekilde birleşip, var olan yanlış dur diyeceğini düşünmüş; saf bir umutla ihtiyaç duydukları duyar ve ilginin bir şekilde onlara ulaşacağını öngörmüş ancak babanın bu umudu hiçbir zaman gerçekleşmemiştir. Üstelik, sinmiş ve korkmuş toplum algısından yüz bulan bu menfaatçiler, gün geçtikçe Güldiyar üzerindeki baskı ve işkenceyi arttırmış, kendilerine bir dur diyen olmadığı için de gemi iyice azıya almış, genç kız ve babası üzerindeki hâkimiyetlerini, zorbalıklarını çoğaltmışlardır.

Bu noktada şu soru akıllara gelebilir: “Güldiyar’ın acı çektiğini umursamadan onu yalnızca seyretmekle yetinen insanlar mı yoksa bu acıdan rant sağlamaya çalışan kişiler mi daha kötü ve acımasızdır?”. Bu konuda kesin bir yargıya varılması belki zordur ancak yapıtın okura sunduğu bu ikilem kötülük yapanların toplumdan gelebilecek tepkinin ağırlığını düşünmediklerini, yozlaşmanın ne derece üst bir seviyede olduğunu gösterir. Bununla birlikte

toplumun genelinin yapılan zorbalığa ses çıkarmaması da toplumsal yozlaşmanın bir diğer göstergesi olarak değerlendirilebilir. Yani her iki durumda da yapıtta bahsi geçen kurgu toplumunun çürümüş bir mekanizma olduğunu söylemek pek de yanlış olmaz.

Bu yozlaşmaya kayıtsız kalamayan birkaç insan çıkıp bu düzene karşı memnuniyetsizliklerini gösterse de yapıt boyunca dönen rant çarkı karşısında yozlaşmaya dur demeye çalışan azınlığın başarısız olduğu görülür. Bu başarısızlığın asıl sebebi de gerçek anlamda yozlaşmanın önlenmesi adına bireysel değil toplumsal bir kalkınmaya, topyekûn bir karşı duruş hareketine, birleşmeye duyulan ihtiyaçtır. Öyle ki cahil taşra halkı, aynı kötü muameleye bir gün kendilerinin de maruz kalabileceğini düşünmeyen, kendi başlarına gelmediği sürece de diğerinin yaşadığını içselleştirmeyen, duyarsız, empati yoksunu bir çoğulluk konumundadır: *“Sen diyorsun ki, kötüler gelip bize kötülük edinceye kadar iyidirler, başımızın üstünde yerleri vardır.” (Toptaş,169).*

Sözü edilen bu sorunun derininde cahil ve hakkını aramaktan aciz bir toplumun zamanla tepkisizleşmesi ve bu doğrultuda duyarsızlaşması yatar. Duyarsızlaşma ise beraberinde empati yoksunluğunu, korkaklığı ve unutkanlığı getirerek gitgide duygusuzlaşan, yozlaşan, insanî değer yargılarından uzak bir toplum yapısını ortaya çıkarır. Bu da yapıtın dayandığı temel eleştiri noktasıdır.

2.3. Yoksulluk

Odak figür Güldiyar ve babası Muzaffer Bey'in başına gelen talihsiz olay örüntüsünün ana sebeplerinden biri de yoksulluktur. Baba kız yoksullukları nedeniyle başlarına gelen tüm kötülöklere sessiz kalmış, güç sahiplerine çaresizce boyun eğmişlerdir.

Yapıtta figürlerin yaşadığı olumsuzluklara paralel olarak Güldiyar ve babasının yaşadığı ev, uzam, oldukça esenliksiz bir betimleme ile okura aktarılmıştır. Başka bir deyişle uzam

yaşanılan yoksulluğa vurgu yapmakta ve böylelikle roman kişilerinin çıkmazı daha etkili hale getirilmektedir:

“Yer yer eprimiş, kırmızı güllü mavi perdelerle çıplak duvarlar oldukları yerde bir kez daha var oldular o böyle bakınca ve üşümüş gibi hafifçe titrediler. Yerdeki ahı gitmiş vahı kalmış kilim de titredi onlarla birlikte..” (Toptaş, 71).

Güldiyar’ın gözünden dökülen taşların peşinde olan insanların merakını gidermek ve Güldiyar ve babasına hayatı bir anlamda zindan etmek üzere bu işten rant sağlamak isteyen insanlar, yardımcı olmak bahanesiyle bu çaresiz baba ve kıza yaklaşmış, onların yoksulluklarını kullanarak kendilerine bir çıkar kapısı sağlamışlardır:

“...adamlar, dediğim gibi her sabah geliyorlar. Üstelik bize her gün yemek ısmarlıyorlar Bahriye. Haddizatında benim onlara ısmarlamam gerekir, bunu biliyorum bilmesine de, elde yok avuçta yok, ne yapayım.” (Toptaş, 77).

Muzaffer Bey kendilerine yapılan bu iyiliklere zaman zaman kuşkuyla bakıp işkillense de yoksulluğu ve çaresizliği yüzünden bu düzeni değiştirecek gücü kendisinde bulamamıştır:

“Nicedir diken üstündeyim. Durup dururken elin adamı bize niye yardıma gelsin, hadi geliyor, üstüne bir de niye yemek ısmarlasın öyle değil mi? Ne menfaati var?” (Toptaş, 77).

Muzaffer Bey’in yaşadığı bu çaresizlik, huzursuzluk ve çıkışsızlıktan kurtulmak için yapabileceği tek şey tüm eşyalarını traktöre yükleyip bir zamanlar terk ettiği köyüne tekrar dönmektir. Büyük umutlarla göç ettiği şehir ona ve ailesine büyük acılar yaşatmış, bu noktada tek kurtuluşu köyüne geri dönebilmekte aramıştır. Ancak evini satarak elde ettiği parayla köyünde sakin bir hayat kurma hayalleri de kendilerinden rant sağlayanlar tarafından engellenmiştir. Muzaffer Bey dövülmüş ve eve asılan satılık ilanı sökülerek bu kurtuluş girişimi engellenmiştir. Artık kendileri üzerinden “ticaret” yapıldığını ve elindeki imkânlarla bu düzeni değiştiremeyeceğini anlayan Muzaffer Bey için tek yol, arkadaşının evine kaçmak

ve ondan alacağı borç parayla köyüne ulaşmaktır. Üzerlerindeki gün geçtikçe artan baskıdan kurtulmanın tek yolu budur: “...canımızı dişimize takar, icabında ara sıra dinlenir, gideriz bir şekilde. Hani elimde telefon, cebimde para olsa başka türlü de gidilirdi ya, sadece on beş liramız var kızım.” (Toptaş, 91). Bu kaçış girişimi de gece nöbete bırakılan kişiler tarafından engellenince yoksulluk yüzünden çaresiz kalan Güldiyar ve Muzaffer Bey için başlarına gelenlere boyun eğmek dışında başka bir yol kalmamıştır.

Yapıtta baskı altında olan, hatta asgari yaşam olanaklarından yoksun bir biçimde yaşamaya mahkûm edilen insanların içinde bulunduğu yoksulluk ve çaresizlik yüzünden sessiz, umutsuz ve çıkışsız kalışları anlatılırken yoksulluğun toplumsal yozlaşma üzerindeki etkisine değinilmiştir.

2.4. Rant ve Menfaat Odaklı Yaşam Algısı

Toplumsal yozlaşmanın en önemli nedenlerinden biri olan rant ve menfaat odaklı yaşam algısı, yapıtta Güldiyar’ı zorla alıkoyan ve üzerinden gelir etmeye çalışan menfaatçi bir grup ile olaylara çıkarları doğrultusunda yaklaşan mahalle halkı üzerinden okuyuculara aktarılmaktadır. Öyle ki bu yozlaşmış kesim, hakkı olmayanı alma peşinde, en rahat yoldan para kazanma amacıyla ve umursamaz bir tavırla etrafındakileri çıkmaza sokma konusunda da herhangi bir çekince görmemiştir. Yani kendi çıkarları uğrana insanların yaşamını değersizleştirmek ve hatta yok etmek, hayatlarını zora sokmak onların asıl gayesi haline gelmiş, yanlış gidene dur dememeleri ve tepkisiz kalmalarının da en büyük nedenlerinden biri bu olmuştur. Bir süre sonra bu menfaat hırsları ve rant odaklı yaşam algısı genele yayılmış, Güldiyar ve Muzaffer’i daha büyük çıkmazların içerisine sokmuştur:

“Senin düşündüğün şeyi ben de düşünmedim mi sanıyorsun, binlerce defa düşündüm, binlerce defa. Fakat yapamadım. Yapamadığım gibi

yapılamayacağını da anladım. Polisler bile bir halt edemedi çünkü. Vaktiyle şu kapıya kadar gelip içeri girmeden geri döndüler.” (Toptaş, 168).

Toptaş burada, rant odaklı yaşam algısının menfaatçi kesimi fazlasıyla güçlendirdiğini ve bu nedenle adalet düzeninin bile olaya müdahale edemeyecek ya da etmeyecek duruma gelmesine vurgu yapmaktadır. Öyle ki var olan yanlışın farkına varan taşralı bir genç, yaşanan olaylarla ilgili olarak polise şikâyetle bulunmasının ardından canice öldürülmüş, gücün karşısında direnmesi muhtemel kişi ve kişilere de gözdağı vermek amacıyla genç polisin cesedi çarşının göbeğine bırakılmıştır. Burada toplumu korkutma ve sindirme eğilimi göze çarpar. Var olan yozlaşmanın ve adaletsizliğin farkına varan kişiler ranttan gelir elde edip güçlenen bu grup karşısında, toplumdaki destek alamadıklarından sessiz kalmakta ya da daha çok zarar görmemek adına yaşananları görmezden gelmektedirler. Bu da özünde toplumsal çürümenin bir başka göstergesidir.

Yapıtın devamında yoksulun ve çaresizin sırtından para kazanma hırsı o kadar acımasız boyutlara ulaşır ki artık sözlü taciz, tehdit bile yeterli olmakla kalmayıp fiziksel işkence boyutlarında kendini göstermeye başlar. Güldiyar’ın gözünden “taş” akıtması için artık genç kız işkenceye tabii tutulmakta ve bu durumda ne Güldiyar ne de babası hiçbir şey yapamamaktadır: “*Sizde hiç insaf yok mu yahu?... ‘Bıçak da ne oluyor ha, bıçak da ne oluyor? Zorla mı ağlatacaksınız kızı?’*” (Toptaş, 122).

Muzaffer’in isyanlarına rağmen rant düşkünü elebaşlarından biri olan Nedim, babanın isyanına ve kızın tükenişine aldırmaz etmeden Güldiyarı ağlatıp üzerinden para kazanmak uğruna Güldiyar’a bıçakla zarar vermektен geri durmamıştır. Aslında Güldiyar’ın çaresizliği menfaat hırsı nedeniyle yozlaşan toplumsal yapılanmanın ve çürümenin yalnız bir örneğidir. Güldiyar’ın çaresizliği güç karşısında direnç gösteremeyen insanın çaresizliğidir.

3- TOPLUMSAL YOZLAŞMANIN SONUÇLARI

3.1. Bireyin Değersizleşmesi

Yapıtta, “*bireyin değersizleşmesi*” en çok, Güldiyar’ı izlemeye gelen insanların Güldiyar’dan çok gözlerinden dökülen “taş”ları önemsemesi üzerinden okuyucuya aktarılmaktadır. Öyle ki, gelenler için Güldiyar’ın mutsuzluğu, çaresizliği önem arz etmemekte, yalnızca gözünden dökülen “taş”lar ön plana çıkmaktadır:

“Su isteyen kadınlardan bazıları bardağı geri verirken fisiltıyla, evde temizliği yarıda bıraktıklarını, henüz yemek hazırlamadıklarını, ya da kocalarının dönüş saatinin yaklaştığını belirtiyor, peşinden de Güldiyar’ın ağladığını görebilmek için ne kadar daha beklemeleri gerektiğini soruyorlardı” (Toptaş, 34).

Burada, Güldiyar’ın yaşadığı acılar adeta bir gösteri malzemesi haline gelmiş ve ziyaretçiler olanları bencilce izlemekle yetinmişlerdir. Öyle ki yozlaşan, değer yargılarını yitiren insanlar için gündelik işleri bile Güldiyar’dan daha önemlidir.

Yapıtta, bireyin değersizleşmesinin bir diğer göstergesi de Güldiyar üzerinden çıkar sağlayan karanlık adamların davranışları ve buna göz yuman ziyaretçilerdir. Karanlık adamlar için insandan çok kazandıkları para önemlidir. Tek amaçları gelen ziyaretçi sayısını arttırarak gelirlerini çoğaltmaktır. Bu nedenle artık ağlayamayacak duruma gelen Güldiyar’a fiziksel şiddet uygulamaktan bile çekinmemektedirler: “*Güldiyar ne kadar yaş dökerse onların kesesi o kadar dolmakta, kızı görmeye ne kadar çok insan gelip bunun için ödenen bedel ne kadar fazla olursa karanlık adamların yüzü o kadar aydınlanmaktadır” (İngin, 30)* Bu durumun en büyük nedenlerinden biri de yozlaşmış toplumun duyarsızlığı ve yaşanan gerçekliklere tepkisizliğidir. Bu tepkisizlik de bireyin yani Güldiyar’ın değerini düşürmekte, bir anlamda kişiyi

değersizleştirmektedir.

Yapıtta birerin değersizleşmesi yalnızca Güldiyar üzerinden değil, aynı zamanda Muzaffer aracılığıyla da okuyuculara aktarılmaktadır. Baba Muzaffer kızına uygulanan şiddete karşı çıktığında, izlemeye gelen insanların gözü önünde dövülmüş ancak izleyenler, tek başına kalmış, kendini savunamayacak durumda olan bir insana yardım etmek yerine onu seyri tercih etmiştir: “...ellerinde külâh, ellerinde tespih, ellerinde sigara, bir müddet öylece seyrettiler Muzafferî. Tek tük acıyanlar da oldu tabii... Kimileri de güldü onun kurbağa gibi yere serilip kaldığını görünce” (Toptaş, 127).

Bu durumda birey yine değersizleşmiştir çünkü yozlaşmış toplum yapısı, insanlığın asıl önceliklerinden biri olan bireyin değerini bencilliğiyle köreltmıştır. Yaşananların geneline bakıldığında, insanların Muzaffer ve Güldiyar’ın yaşadıkları ile bağ kuramaması, vurdumduymazlık içinde yozlaşan bir toplum hali ve bu toplumun bireyi değersiz kıldığı toplumsal yozlaşmanın açık bir göstergesi olarak okurun önüne serilmektedir.

3.2. Yalnızlık ve Ötekileşme

Günümüz modern dünyasının önemli bir sorunu olarak karşımıza çıkan “yalnızlık ve ötekileşme” yapıtta toplumsal yozlaşmanın en önemli sonuçlarından biri olarak değerlendirilebilir. Bu sorunun bireyler üzerindeki etkileri yapıtın genelinde hâkim olmakla birlikte, odak figürler Güldiyar ve özellikle Muzaffer Bey üzerinden okuyuculara aktarılmaktadır. Yapıtta yer yer vurgulanan yalnızlık ögesi irdelendiğinde, bu sorunun tek bir nedeni olmadığı, aslında durumun birçok tetikleyici sebepten kaynaklandığını söylemek yanlış olmayacaktır. Öyle ki odak figürlerin maruz kaldığı bu yalnızlık; “anne figürünün eksikliği”, “köyden şehir hayatına geçişin birey üzerinde yarattığı yalnızlık” ve “toplumun gerekli desteği sağlamada yetersiz kalması” ile birlikte “aile bireylerinin ötekileştirilerek derin bir yalnızlığa mahkûm edilmesi” gibi nedenlere bağlanabilir.

Yapıtta, öncelikli olarak ele alınması gereken yalnızlık nedeni anne figürünün eksikliğidir çünkü Muzaffer'in hayat arkadaşını kaybetmesi onu büyük bir sorumluluğun altında sokmuş ve bu sorumluluğu tek başına üstlenmek zorunda kalan Muzaffer, eşi Bahriye'nin ölümü ile birlikte, ileride giderek etkisini daha fazla gösterecek olan yalnızlık hissinin ağırlığı altında ezilmiştir: *'Gitmeseydin iyiydi', diye mırıldandı bakarken. Gitmesen iyiydi Bahriye... Ne elimizden tutanımız var artık ne de arkamızdan toplayanımız, biz burada, baba kız dağıldık kaldık*” (Toptaş, 74).

Muzaffer'in bu yakarışının ardında; hem karısına duyduğu özlem ve bu özlemden kaynaklanan yalnızlık, hem de Bahriye'nin bir zamanlar üstlendiği sorumlulukların yerine getirilememesiyle birlikte gelen çaresizlik hissi yatmaktadır. Bu durum her anlamda Muzaffer'in hayata karşı mücadelesini zorlaştırarak onu güçsüz kılmaktadır. Yapıtta anne figürünün eksikliği ve Muzaffer'in buna bağlı yalnızlığı her ne kadar toplumsal yozlaşmanın doğrudan bir sonucu olarak görülmesi de, bu sonuca dolaylı yoldan etki ettiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Öyle ki Bahriye'nin ölümüne neden olan en önemli etkenlerden biri, birlikte yaşadığı eş duyu yoksunu ve bencil toplumun, onu zor durumunda daha da yalnızlaştırarak çaresiz bırakması ve bunun sonucunda yaşadığı çöküntünün onu güçsüz kılmasıdır.

Bahriye'nin ölümünden sonra bir bakıma yalnız kalan baba-kızın hiçbir şekilde mahalleliden, komşularından ve hatta eski dost Dursun'dan bile yeterli desteği görememesi, şehir yaşamının onlara sunduğu yalnızlığı daha da alevlendirmiştir: *"Sana soruyorum, buralarda oturan akrabalar var mı? 'yok', dedi Muzaffer. 'Benim bu şehirde hiç akrabam yok. Akrabalarımın hepsi köyde'"* (Toptaş 98). Burada, Muzaffer'in yaşadığı yerden *"bu şehir"* diye bahsetmesi, aslında içerisinde bulunduğu topluma yabancılaştığının bir göstergesi olarak algılanabilir çünkü şehrin ismini anmaması, ve yaşadığı yeri *"bu"* diye nitelendirerek bir bakıma ötekileştirmesi, onun da içinde yer aldığı bu yeri artık sahiplenemediğinin bir göstergesidir. Köy yaşamından şehir yaşamına geçiş ile arasında kan bağı bulunan ve kendisine destek çıkabilecek insanlardan uzak kalması Muzaffer'i

yalnızlaştırmış, yozlaşmış toplumun bu umursamazlık hali, Muzaffer ve Güldiyar'ı öteki kılmıştır:

“O bardak epeyce meşhur, çarşıda pazarda sürekli konuşuluyor. Senin anlayacağın, bu sebeple kendisini tanıyanlar arasında zerre itibarı kalmadı Muzaffer'in. Müşteri de ayağını kesti dükkândan, ne gelen var ne giden, gün boyu ufak tefek yamalarla uğraşiyor zannımca” (Toptaş, 44).

Bu durumda ortaya çıkan sorun, mahalle halkının, Muzaffer ve Güldiyar'ın yaşadığı zorlukları bilmesine rağmen herhangi bir anlayış göstermemesi, aksine dedikodu aracılığıyla onları eleştirmesidir. Yapıtta, Muzaffer'in alkol kullanması toplum gözünde bir sorun haline gelmiş ve onu eleştirilerin odağı yapmıştır. Üstelik Muzaffer, yaşadığı zorluklar nedeniyle bu duruma düşmüş olsa dahi halk, bu zorlukları düşünüp onu anlamaya çalışmak yerine kolay olanı, yani düşünmeden eleştirmeyi seçmiş ve Muzaffer'i karşılaştığı güçlülere rağmen itibarsızlaştırarak yalnız bırakmış, *“alkolik”* damgasıyla ötekileştirmiştir.

Tüm bu yaşananlar, toplumsal yozlaşmanın bir sonucu olan *“yalnızlık ve ötekileşme”*nin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir çünkü Güldiyar ve Muzaffer'in bu kadar yoğun bir yalnızlığın içine gömülmeleri ve bu durumda daha da çaresizleşmelerinin en büyük nedeni aslında yaşadıkları toplumdur. Bu nedenle toplumun yozlaşmış olduğu çıkarımında bulunmak ve bu yozlaşmanın, toplumun en küçük yapı taşı olan aileyi tükettiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Öyle ki yapıtta, Güldiyar'ın ağlayınca gözlerinden dökülen *“taş”*ları görmek için ziyarete gelen yüzlerce insan olmasına rağmen, Muzaffer ve Güldiyar yine de yalnızdır. Bunun temel sebebi tamamen yapay hislerle varlıklarını sürdüren yozlaşmış toplum ve bireyleridir.

3.3. Çaresizlik ve Mücadele

Toplumsal yozlaşmanın bir diğer önemli sonucu olan *“çaresizlik”* bireylerin yaşamlarını devam ettirebilmeleri adına zorlu bir mücadeleyi zorunlu kılmaktadır. Yapıtın geneli boyunca da

Muzaffer ve Güldiyar'ın, yoksulluk ve toplumsal yozlaşmasının getirdiği birtakım yıpratıcı etkenler nedeniyle çoğu zaman çaresizlik içerisinde olduğu ve bu çaresizlik içerisinde bir hayat mücadelesi verdiği görülmektedir:

“Sen gideli, inan bana tek gözüm açık uyuyorum. Öyle de yapmam gerekiyor zaten, kız eskisi gibi değil, güçten kuvvetten düştü çünkü. Çok zayıfladı. Zar zor yemeğini yiyor ama kalkıp tek başına tuvalete gidemiyor, koluna girip ben götürüyorum mecburen” (Toptaş, 75).

Güldiyar'ın hem fizikî hem de ruhsal bir çöküntü içinde olmasının en büyük nedeni, çıkarları uğruna onları kullanan insanlar ve bu insanlara aldırış etmeyen, zulümlerini sürdürmelerine göz yuman mahalle halkıdır. Bu durumda toplumun yozlaşmasının tek nedeni aileye karşı doğrudan bir kötülük sergilenmesi değil, aynı zamanda giden yanlış düzene dur denmemesi ve hatta daha kötüsü, ortadaki zulmü göremeyecek kadar duygusuz ve vurdumduymaz olunmasıdır. Bu nedenle Muzaffer ve Güldiyar'ın çaresizliklerinin en büyük nedenlerinden birinin yozlaşmış toplum olduğunu ileri sürmek yanlış olmayacaktır. Öyle ki Muzaffer, tek başına, çaresizlik içerisinde kızı için mücadele vermektedir:

“Mesafe epeyce var ama olsun, canımızı dişimize takar, icabında ara sıra dinlenir, gideriz bir şekilde. Hani elimde telefon, cebimde para olsa başka türlü de gidilirdi ya, sadece on beş liramız var kızım. Bizi iki sokak öteye bile götürmez bu kadarcık para” (Toptaş, 91).

Muzaffer ve Güldiyar'ın çaresizliği, artık fazlasıyla yıpratıcı bir boyuta ulaşmış, kurtuluş olarak tek çareyi kaçmakta bulmuşlardır. Her ne kadar yoksulluk ve yalnızlıktan yıpranmış olsalar dahi, bir şekilde mücadele vermeye devam ediyor oluşları ve baba Muzaffer'in kızını düşünmekten asla

vazgeçmeyişi, birbirlerine bağılılıklarının bir göstergesidir. Tüm bu çaresizliğin içerisinde verilen bu buruk mücadelenin yegâne nedeni de aslında sevgi ve sevgiden doğan saf bağılılıktır. Bu nedenle sevginin topluma yayılmış halinin ne kadar değerli olduğunun vurgulanması bu açıdan önemlidir.

3.4. Değer Yargılarının Yok Olması

“Değer yargılarının yok olması” toplumsal yozlaşmanın sonuçlarından biri olarak değerlendirilebilir. Yapıtta, “*merhamet, yardımseverlik, iyilik, doğruluk*” gibi toplumsal yapının ve sosyal ilişkilerin temeli olan değer yargılarının değişimi ile ortaya çıkan toplumsal bozukluklar ele alınmaktadır.

Geleneksel değerlerinden uzaklaşarak Güldiyar’ın yaşadıklarına kayıtsız kalan, ona el uzatıp yardım edeceğine adeta bu durumu izlemekten zevk alacak kadar değer yargılarını kaybeden insanlar, farkında olmadan bu durumdan nemalanmak isteyen illegal yapılanmaları teşvik ederler:

“...sesleri duyan avludaki vicdan sahibi insanların artık daha fazla dayanamayıp hep birlikte vaziyete el koyacaklarını düşündü Muzaffer....Gelgelelim, ettiği onca duaya rağmen kapıyı açıp içeri giren olmadı o gün. Olmayınca da umudunu kesti Muzaffer, bize kimseden fayda yok, insanlar bu rezilliği seyretmekten başka bir şey yapmıyor diye düşündü” (Toptaş, 113).

Güldiyar’ı adeta esir alarak onun gözünden döktüğü “*taş*”ları izleyenler üzerinden para kazanan, gerektiğinde baskı kurmaktan, kaba kuvvet kullanmaktan çekinmeyen bu illegal çark da toplumu bir arada tutan sosyal değerlerin yok oluşunun bir diğer göstergesidir.

Yapıtta üzerinde durulan, yok olan değer yargılarından biri de “*arkadaşlık, komşuluk*” olgusudur. Zamanında köyden beraber göçen, yedikleri içtikleri ayrı gitmeyen, birbirlerine her zaman destek olan iki arkadaş, Muzaffer ve Dursun, onları bir arada tutan değer yargılarının yok olmasıyla

birbirlerinin sorunlarına kayıtsız kalan iki insan haline dönüşmüştür: *“Bu küslük kabak tadı verdi Şu hale bak, komşumuzun evinde kıyamet kopuyor, sen burada öyle, kulağının üstüne yatıyorsun”* (Toptaş, 39).

Toplumsal yozlaşma sonucu değer yargılarının yok olması, toplumsal yapıda olumsuz sosyal değişikliklere sebep olmuştur. Komşuluklar, arkadaşlıklar bitmiş, merhamet, yardımseverlik gibi değerler yerini acımasızlık ve vurdumduymazlığa bırakmıştır.

4- SONUÇ

Bu çalışmada, Hasan Ali Toptaş'ın **“Beni Kör Kuyularda”** adlı yapıtında kurgu toplumundaki toplumsal yozlaşmanın nedenleri ve sonuçları incelenmiştir. İnceleme sonucunda toplumdaki bu yozlaşmanın, bireyler üzerinde yarattığı olumsuz ve yıkıcı etkilerle birlikte toplumun kötü gidişatının yarattığı ve yaratabileceği sorunlara değinilmiştir. Değerlendirmeler sonucunda eş duyu, komşuluk, yardımseverlik, dayanışma, doğruluk gibi insani ve yararlı değerlerin kaybedilmesiyle birlikte kurgu toplumunun yozlaştığı ve bu yozlaşmanın tüm bireyler ve toplum üzerinde adeta bir kaos ortamı yarattığı görülmüştür.

Yapıtta türlü zorluklar içerisinde hayatta kalmaya çalışan Güldiyar ve Muzaffer, değer yargılarının yok olduğu ve bireyin değersiz kılındığı bir toplumda, yalnızlık ve çaresizlik içerisinde mücadele etmeye çalışan kesimi temsil etmektedirler. Yoksulluk nedeniyle zor durumda olan bu bireyler, toplumun kendileri üzerinde kurduğu baskıyla çatışmakta ve bu baskıya bir anlamda yenilmekte, yozlaşmanın getirileri nedeniyle çoğu zaman çaresizlik içerisinde yaşadıkları yerde kendilerine bir yol çizmeye çalışmakta ancak artan baskı ve yozlaşmanın etkisiyle yalnız ve aciz kılınmaktadır.

İnceleme sonucunda, yozlaşmış toplumun getirilerine uyan bireylerin bencilleşerek *“ben”* odaklı bir tutum sergiledikleri ve bu nedenle toplumun değer yargılarının giderek daha da yok olduğu

gözlemlenmiştir. Her ne kadar yanlışları gören ve müdahale etmek isteyen ufak bir kesimin varlığı bulunsa dahi yozlaşmanın üst safhalara ulaştığı bu toplum yapısında sözü edilen kesim başarılı olamamış, beraberinde onlar da sindirilmiş, dışlanmış, ya da yozlaşan sistemin birer çarkı haline gelmişlerdir.

Yapılan bu çalışma, toplum yapısının insan yaşamı üzerindeki etki ve önemini yozlaşmış toplumun neden ve sonuçlarına atıfta bulunarak ortaya koymaktadır.

5- KAYNAKÇA

1. Balancar, Ferda. Röpörtaj, Agos Gazetesi, 2 Aralık 2019.
2. İngin, Başak. “Beni Kör Kuyularda”, Roman Eleştirisi, *Kafasına Göre, Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi*, Yıl: 5, Sayı: 30. Ocak - Şubat (2020), Uniprint Basım, İstanbul.
3. Toptaş, Hasan Ali. Beni Kör Kuyularda. İstanbul: Everest Yayıncılık, 2019.
4. Yazıcı, Mehmet. “Değerler ve Toplumsal Yapıda Sosyal Değerlerin Yeri”. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 24. 1 (2014): 209-223.